

19. YÜZYILIN İLK YARISINA KADAR İSTANBUL KASAP ESNAFININ ORGANİZASYONU

Doç.Dr. Ahmet KAL'A*

Celebeler İstanbul'a sevkettikleri kasaplık hayvanları iki ayrı şekilde satabilmek teydiler. Birinci şekilde celebeler "üzerine tayin olunan koyunları emr olunan mevsimde İstanbul'a getirip, "İstanbul kadısına ve muhtesibine teslim" edip, kadı ve muhtesibin marifetiyle koyunları İstanbul kasaplarına satıp, "koyunları tamam ve mevsiminde getirip İstanbul kasaplarına satmışlardır" diye, İstanbul kadısından "hüccet" alırlar ve görevlerini tamamlamış olarak geri dönerlerdi¹.

İkinci şekil ise, celebelerin İstanbul'a sevkettikleri koyunlar için "İstanbul kadısı ve muhtesibinin" marifetiyle "sellahhane ve şehirde kasab dükkânı" bulunur. Celebeler getirttikleri koyunu "ol virdükleri dükkânda" boğazlar ve koyun etinin cârî marhı üzerinden satarlar, "koyunlar tamam boğazlandıktan sonra kadı ve muhtesib" celebelerin "ellerine koyunların tamam getirüb sattılar deyü hüccet virub" yerlerine gönderirlerdi².

Görüldüğü gibi, celebeler, birinci şekilde, getirttikleri koyunu canlı olarak İstanbul kasaplarına satarlarken, ikinci şekilde ise, getirdikleri koyunları kendilerine tahsis edilen salhanelerde boğazlayıp yine kendilerine tahsis edilen kasap dükkânlarında bu sefer et olarak cârî narh üzerinden satıyorlardı.

Celebelerin İstanbul'a getirdikleri koyunların satışında uygulanan iki şekilden, hangisini tercih etmeleri gerektiği hususunda kanunda herhangi bir tahdit olmadığından, ce-

* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi

1 Ö.L. Barkan, "15. Asrın Sonunda Bazı Büyük Şehirlerde Eşya ve Yiyecek Fiyatlarının Tesbit ve Teftişi Hususlarını Tanzim Eden Kanunlar I Kanunnâme-i İhtisab-ı İstanbul-el-Mahrûsa"; Tarih Vesikaları, İstanbul 1942, Sayı 5, s. 4-5.; İstanbul Müftülüğü Şerriye Sicilleri Arşivi, İstanbul Kadılığı Sicilleri (bundan sonra İKS.), numara 135, varak 26.b.

2 Barkan, Aqm., s. 5; İKS., nr. 135, 43b.

leblerin iki şekilden her hangi birini tercihte serbest olduklarını söyleyebiliriz.

Konuyla ilgili olarak taradığımız vesikalarda celeblerin çoğunlukla birinci şekli tercih ettiklerini tespit ettik. İlk bakışta ikinci şekildeki satış, celebler için daha kârlı olarak değerlendirilebilir. Çünkü koyunun kesilip et olarak satılması, kasaplık kârını da hesaba katarsak, daima canlı olarak satışından daha kârlıdır. Ayrıca kesilen hayvanın başı, derisi, içkembesi, ayakları ve iç yağı da satılarak değerlendiriliyordu³.

İstanbul'daki kasapların bir kısmı, yeterli kasap bulunamadığından dolayı cebren kasap tayin edilen kişilerdi⁴. Yukarıda ikinci şekildeki satış, bahsedilen avantajından dolayı, celeblerin kasaplık görevlerini de üstlenmesini teşvik etmekte, böylece İstanbul'da kasap meselesine de çözüm getirebilmekteydi. Diğer yandan İstanbul kasapları daha fazla kâr edebilmek için, koyunu bizzat kendisi temin etme yoluna gidip "gönüllü celeb" olarak, İstanbul'un et iâşesi için koyun toplamaya çıkıyorlardı. Böylece ikinci şekildeki satış kârından dolayı, ayrıca bir müşkülât teşkil eden celeb tayin etme meselelerinin çözümünde de önemli bir rol oynamaktaydı.

Fakat belirttiğimiz gibi, celeblerin bir kısmı ikinci şekildeki satışı tercih ederken, büyük bir bölümü birinci şekildeki satışı yani; koyunları canlı olarak kasaplara satmayı tercih etmekteydiler. Bunun bir nedeni kasapların Yeniçerilere yaptıkları et satışından zarar etmeleriydi. Burada üzerinde duracağımız teslim ve satış şekli kasaplarca daha çok tercih edildiğinden dolayı birinci şekil olacaktır.

Celeplerin İstanbul'a sevkettikleri Kasaplık Hayvanların İstanbul Kadısına ve Koyun Eminine Teslimi ve Kasaplık Hayvanların İstanbul Kasaplarınca Satın alınması.

İstanbul'un et ihtiyacını temin eden asıl bölgeler Rumeli'nde idi. Celepler Rume- li'den topladıkları koyunları, İstanbul'a sevketmekte ve İstanbul'a gelen kasaplık hayvan- lar ise İstanbul içine sokulmayarak Edirne-Kapıda toplanmakta, yine Edirne-Kapı'da ku- rulan hayvan pazarında İstanbul kasaplarına satılmaktaydı⁵.

Celeplerin Edirne-Kapı'ya getirdikleri koyunların, celep defterinde getirmeyi ta- ahhüt ettikleri miktar kadar ve vaktinde getirip getirmediklerini kontrol için, İstanbul ka- dısı ve koyun emini vazifeliydi. Hayvanlar, pazarlarda satış yapılmadan önce İstanbul kadısı ve koyun emini marifetiyle sayılır, yapılan bu sayımda koyun emininde olan celep defteri ve ayrıca celebın bağı olduğu kadılığın kadısınca, celebın topladığı koyunların, sürücülere tesliminde hazırladığı ve Dergâh-ı Muallâ çavuşunca getirilip koyun eminine teslim edilen sureti ile, sürücülere verilen diğer sureti esas alınır. Yapılan sayımda ce- lep, taahhüt ettiği miktar kadar koyunu getirmemişse, getirmediği miktar, celep defterin- deki celebın kendi hanesine borç kaydedilir ve celep en kısa zamanda eksik miktarı ta- mamlamakla yükümlü tutulurdu⁶.

3 *Adı Geçen Arşiv, Galata Kadılığı Sicilleri (bundan sonra GKS.), nr. 191, s. 296.; GKS., nr. 311, s. 515.*

4 *İstanbul'daki bazı zenginlerin kasap yazılmalarına dair İstanbul Kadısına gönderilen ferman için bkz. Ahmet Refik, On Altıncı Asırda İstanbul Hayatı; İstanbul 1935, s. 94.*

5. *GSK., nr. 190, s.309.; İKS., nr. 154, vr. 23b.; İKS., nr. 135, vr. 266.; İKS., Aynı Defter, vr. 43b.*

6. *Barkan, Aqm., s. 2.*

Yapılan sayımdan sonra sıra hayvanların satılmasına gelirdi. İstanbul kasaplarına satılan hayvanların satış yeri yukarıda da belirtildiği gibi, İstanbul dışında kurulan hayvan pazarlarıdır. Koyun, keçi, sığır gibi çeşitlerle toplanıp İstanbul'a getirilen hayvanlar için kurulu olan bu pazarlar belirli bir düzene tâbiydi. Hayvan satışları sabahtan başlayıp öğleye kadar devam eder, öğleden sonrada kasaplar aldıkları hayvanları bağlayıp kesim için, kendilerine gösterilmiş olan salhaneye sevkederlerdi⁷. Ayrıca, İstanbul kasaplarından başkasına diri koyun satılması yasaktır. Yalnız bu yasağa kurbanlık koyunlar dahil değildir⁸.

Yine, İstanbul kadısına gönderilen 12 Za 984 (31 Ocak 1577) tarihli hükümde⁹ ise, "... Ve bilcümle İstanbul içinde kurban koyunu ve bastırmalık sığırdan gayri boğazlamayalar..." diyerek İstanbul içinde kasaplarda dahil olmak üzere, koyun kesilmesi yasaklanmıştır. Hükümün devamında "...Ve bu hükmü hümayunumun suretin sicil-i mahfuzaya kayd itdirub daima mazmunu ile amel olunub... ve bu hükmü hümayunumu koyun emini olanların elinde ibkâ idesin..." diyerek hükmün önemi anlatılmakta ve koyun emini de hükmün uygulanışından sorumlu tutulmaktadır.

Kasaplık hayvan satışının sadece İstanbul kasaplarınca yapılıp, İstanbul içinde ise hayvan kesiminin kasaplar da dahil yasak oluşunun çeşitli nedenleri vardır. Kasaplık hayvanlar canlı olarak, İstanbul kasaplarına satılıp, kasabın bağlı olduğu salhanede kesilip yine kasab tarafından tüketiciye satılmakta¹⁰, böylece kasaplık hayvanın canlı olarak alıcıya satılmasına kıyasla daha geniş bir kesimin et alması temin edilmektedir. Diğer yandan hem üreticiyi hem de tüketiciyi gözönüne alarak tespit edilen narh fiyatlarının etkili bir biçimde kontrol edilmesi ve uygulanabilmesi için, narha tabi ürünün şehre girişinden tüketiciye ulaşıncaya kadar geçireceği merhaleleri her kademedede denetim altında bulundurmak gerekir. Bu yüzden et narhının da gerçek satış fiyatı olarak uygulanabilmesi için kasaplık hayvanın nerelerde kesilip, nerelerde satılacağından önceden tayin edilmiş, belirli yerler olması gerekmektedir. aksi takdirde, kontrol sağlanamaz ve buhran doğar. Nitekim "İstanbul kadısına" yollanan 12 Za.984 (31 Ocak 1577) tarihli hükümde¹¹ "...muhmiye-i mezburede yahudi tâyifesi.." koyun ve sığır boğazlayıp, narh fiyatının üzerinde bir fiattan, (fahiş fiattan) sattıkları belirtilmektedir. Karaborsa fiyatının oluşmaması için kasaplık hayvanın kesim ve satış yerlerinin, kontrol altındaki yerler olması gerektiğini belirtmiştik, yukarıda ele aldığımız hükmün devamında, "...taife-i mezbureye (yahudi taifesi) ve gaye gereği gibi tenbih ve tekid eylesin ki minbaad İstanbul'da eğer koyundur ve eğer sığırdır boğazlamayalar. Anun gibi boğazlamak isteyenleri yedikule selahhanesinde boğazlayalar..." diyerek, karaborsa fiyatının oluşmaması için gerekli olan

7. İKS., nr. 97, vr. 121.; İKS., nr. 154, vr. 49b.; İstanbul kadısına gönderilen 13.7.995 (14 Kasım 1585) tarihli hüküm, Ahmet Refik, *Onaltıncı asırda İstanbul hayatı*, s. 103.

8. İstanbul kadısına gönderilen 11.Za.984 (30 Ocak 1577) tarihli hüküm şöyle devam ediyor, "...Kurban koyunlarından gayri ahar kimesnelere koyun verilmeyüb..." Ahmet Refik, "A.g.e.", s. 93.

9. Ahmet Refik, "A.g.e.", s. 93., *Yeniçeriler ağasına gönderilen Hicri sefer 1019 (Eylül 1610) tarihli hüküm ise şöyledir, "... İstanbul içinde koyun zebh olunmak memnu ve hilâf-ı mutad iken hâliyâ kassab taifesi, bazı koltukçular ekser koyunu şehir içinde, zebh eyledikleri..." Ahmet Refik, Hicri Onikinci asırda İstanbul hayatı, S. 46.*

10. GKS., nr. 191, vr. 610; İKS., nr. 135, vr. 26.; İKS., nr. 154, nr. 35.

11. Ahmet Refik, *Onaltıncı Asırda İstanbul Hayatı*, S. 93.

tedbir tekrarlanmakta yahudilerin veya İstanbul'da yaşayan diğer halkın, kesecekleri hayvanları "Yedikule Salhanelerinde" kesmeleri emredilmektedir. Böylece kasablık hayvanlar şehirde herhangi bir yerde değil salhanelerde kesilecek, buradan da kasablara tevzii hem kesim hem de satış kontrol altında tutulmuş olacaktır.

Kasablık hayvanların salhanelerde kesilmesi sadece et fiyatının kontrolünde etkili bir rol oynamaz, kesilen hayvanların "...başlarını, başçıya, derisini debağlara (dericilere) ve yağını mum işleyenlere..."¹² tevzi edildiğinden, aynı zamanda başçı, derici ve mumcu narhlarının da kontrolünü temin etmektedir. Ayrıca, kasab, başçı, debbağ, mumcu, paçacı, işkembeci gibi esnafın hangi salhanelere tâbi olduğu ve tâbi oldukları salhanede kesilen hayvandan kendilerine ne kadar hisse düştüğü önceden tayin edilmiş olduğundan esnafın fazla fiyat ödemesi veya zengin olan esnafın, fazla mal satın alarak aynı işi yapan diğer esnafların mal bulamaması gibi, piyasa istikrarını bozan ve esnafı sıkıntıya düşüren durumların önüne geçildiği gibi, aynı zamanda kesilen hayvanın etinden, derisinden, yağmdan ve diğer yan ürünlerinin, ziyana uğratılmadan, eksiksiz tam kullanımının sağlanması itibarıyla de salhanelerde kontrol altında yapılan kesimin önemi büyüktür.

Biz burada, konunun önemi bakımından İstanbul kasablarının hayvan pazarından, kasablık hayvanları satın almaları, satın alınan hayvanların salhanelerde kesimi ve kasablar tarafından halka satışı konusunu daha geniş şekilde ele alacağız.

İSTANBUL KASABLARI VE KASAB TEŞKİLÂTİNİN İŞLEYİŞİ

İstanbul et iagesini temin etmekle görevli olan kişinin Koyun Emmini olduğunu belirtmiştik. Koyun emmini sadece kasablık koyunu tedârik etmek ve bunun için kurulmuş olan celeb teşkilâtının işleyişinden sorumlu değildir, aynı zamanda kasablık hayvanların İstanbul kasablarına tevzii salhanelerde kesimi, ve et olarak halka satışından, kısaca kasab teşkilâtının işleyişinden de sorumludur. Kasablar İstanbul kadısı ve koyun emmininin mârifetiyle celeblerden, İstanbul hayvan pazarına getirdikleri kasablık hayvanları satın alırlar. Kasablık hayvanların satın ahna fiyatının nasıl tesbit edildiği hakkında 21 Za 992 '24 Kasım 1584) tarihli İstanbul kadısına gönderilen hükümdede 13 "... Davarlara müşteri vardukda celeb tayifesinden değer beha ile almak için bir yarar ehl-i hibre tâyin olunmak emir edüb..." diyerek, kasablık hayvan fiyatlarının bilir kişi tarafından tespit edileceği ve satışının bu fiyatlar üzerinden olunacağını İstanbul Kadısına emretmektedir.

Kasap Defteri ve Kasap Defterinin Hazırlanışı

Her kasabın senede ne kadar kasablık hayvan satın alıp, et olarak İstanbul halkına satacağı, kasab defterinde kayıtlıdır¹⁴. İstanbul'la ilgili kasab defteri, İstanbul kadısı ve koyun emmininin marifetiyle celeb defterinin hazırlanmasında olduğu gibi, kasab yazılacak olan kişinin de malı ve zenginliği gözönüne alınarak, ne kadar koyun satın alınabile-

12 "İstanbul Kadısına" yollanan 29 Ra. 990x (23 Nisan 1582) tarihli hüküm, Ahmet Refik, s. 123., Ayrıca, GKS., nr. 191, s. 296; İKS., nr. 213, vr. 41.

13 Ahmet Refik, Onaltıncı asırda İstanbul Hayatı, s. 98.

14 İstanbul kadısına gönderilen 10.C.987 (4 Ağustos 1579) tarihli hüküm şöyle devam etmektedir. "...Koyun emminin olan şaban çavuş dergâh-ı muallâma kasab defteri gönderüb..." , Ahmet Refik, A.g.e, s. 95.

ceği ve tayin edilen yerde kuracağı kasab dükkanından halka ne kadar et satacağı açıkça yazılan defterin, divan-ı hümayunda onaylayıp kabul edilmesiyle meydana gelir. Kasab defterinde ayrıca, "...matbah-ı âmire ve selâtin ve vüzera saraylarına ve Beylerbeyi ve kapudanım ve kadı askerlerim ve askerlerim ve nişancı ve defterdar matbahına ve sâir ağalara ve reis-ül-küttab'a ve defter eminine..."¹⁵ kısaca, "...saraylara ve imaretlere..." ne miktar kasablık hayvanın verileceği, hayvanı verecek olan ve koyun eminince tayin edilmiş olan kasablar, temin edecekleri kasablık hayvan miktarları da belirtilerek kaydedilmişlerdir¹⁶.

Koyun emini, şehre gelen, kasablık hayvanlardan, saraylar ve imâretler için kasab defterinde yazılı olan miktar kadar hayvanı ayırır ve ayrılan kasablık hayvanlar, kasab defterinde hangi kasabların üzerine yazılıysa yine o kasablar tarafından celeblerden satın alınırlar. Her kasab satın aldığı hayvanları bağlı olduğu salhâneye götürüp kesimini yaptırır ve buradan kasab dükkanına nakleder, yukarıda belirttiğimiz yerlere satarlardı¹⁷.

Saraylara ve imaretlere verilecek kasablık hayvan miktarının önceden tespit edilmesinin değişik sebepleri vardır. En önde gelen sebep, saray ve imâretlerin et ihtiyacı tespit edilip yukarıda anlattığımız yolla temin edilerek, ihtiyacın giderilmesi kesin bir çözüme kavuşturulmuş olmaktadır. Diğer yandan tespit edilen miktarla, sarayların ve imaretlerin et ihtiyacı sınırlandırılmış olduğundan, ihtiyaçtan fazla et satın alınarak israfa neden olunması önlenmiş gibi özellikle sarayların ihtiyacından fazla et satın alarak halka satılacak olan ete tecavüz etmeleri önlenmiş olmaktadır. Bu hususta İstanbul kadısına gönderilen 10.C.987 (4 Ağustos 1579) tarihli hükümde şu ifadeleri görüyoruz¹⁸. "... Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından olup hâlâ koyun emini olan şaban çavuş dergâh-ı muallâma kassab defteri gönderüb kadimuazzamandan matbah-ı amire ve selâtin ve vüzera saraylarına ve beğlerbeği ve kapudanım ve kadı-askekim ve nişancı ve defterdar matbahına ve sâir ağalara ve Reissül-küttab'a ve defter Eminine, ne miktar koyun tayin olduğun ve bazara gidenler mütekaddemden virule gelen koyundan ziyade koyun alub kendüler mâhâ ziyâde behaya bey eylemek ile fukaraya et babında müzayaka gelub minbaad üslub-u kadim üzre verilmesini bildirmeğin minbaad mumaileyhin defteri ile amel olunmak için bir sureti, emin ile sana irsal olunmuştur. Buyurdum ki vusal buldukta unat vechile mukayyed olub kassablara muhkem tenbih ve tekid eylesinki minbaad zikrolunan defterde mastur olduğu miktar koyundan ziyade kemisneye koyun virmeyenler, şöyle ki, giru emrime muhalif bazara gidenlere uslub sabıka ve emrime muhalif ziyade koyun virdikleri ve hangi pazara gidene virdikleri ilân oluna viren kasab ile alan kimesnenin munteha haklarından gelinür ana göre muhkem tenbih ve tekid eylesesin..."

Görüldüğü gibi bizim kısaca "saraylar" tabiri kullandığımız ve hükümde isimleri de belirtilerek sayılan saraylar ile Osmanlı İmparatorluğunun merkez teşkilâtını oluşturan idâri ve askerî teşekküllerin ve imaretlerin mutfaklarının et ihtiyacının miktar olarak

15 "İstanbul Kadısına" gönderilen 10.C.987 (4 Ağustos 1579) tarihli hüküm, Ahmet Refik, S. 95.

16 "İstanbul Kadısına" gönderilen 9 Şevval 973 (29 Nisan 1566), Ahmet Refik, A.g.e., S. 88, Ayrıca, GKS., nr311, s. 134; İKS., nr. 213, vr. 27.

17 İKS., nr. 97, vr. 121; İKS., nr. 213, vr. 30.

18 Ahmet Refik, A.g.e., s. 95.

tespit edilmesi, belirtilen mutfakların et ihtiyacının giderilmesinde ve et için yapılan harcamaların denetlenmesinde büyük yararlar sağlamaktadır.

Koyun emininin, yukarıda belirtilen mutfakların et ihtiyacının kaydedildiği kasab defterindeki miktara göre, şehre, celeblerce getirilen kasablık hayvanlardan ayırması ve ayrılan hayvanların, kasab defterinde açıklanan kasablarca satın alınması, onaltıncı yüzyılın ikinci yarısından sonra uygulanmaya başlanmıştır. Daha önceleri ise zikredilen mutfakların et ihtiyacı miktar olarak kasab defterine kaydedilmekte fakat kaydedilen bu miktarın yukarıda açıklandığı gibi kasablarca, celeb koyunlarından ayrıca satın alınması yoluna gidilmemektedir.

İstanbul Kasaplarının Satın Aldıkları Kasablık Hayvanların Kesiminin Yapıldığı Salhaneler

Osmanlı İmparatorluğunu bazı tarihçiler "Vakıflar Cenneti" olarak tanımlarlar. Gerçekten, İmparatorluğun en şa'şaalı devirlerinden olan onaltıncı yüzyılda, koyunların boğazlandığı yerler olan salhanelerin hemen hemen tamamı, İstanbul'un büyük camilere gelir sağlamak için kurulmuş ve camii vakfına dahil edilmişlerdir¹⁹. İstanbul'un çeşitli yerlerinde kurulu birçok salhanenin bulunması yanında asıl salhaneler üç merkezde toplanmıştır. Bunlardan birincisi Yedikule haricinde olan salhaneler olup Fatih Sultan Mehmed tarafından kurulmuş ve Ayasofya Camisine vakfedilmiştir²⁰. İkinci merkez ise Eyüb câmîsinin vakfına dahil olup yine Eyüb semtinde kurulmuş olan Eyüb salhâneleridir²¹. Üçüncü merkez ise Üsküdar'da kurulmuş olan, üsküdar Valide Atik câmîsine vakfedilmiş salhânelerdir²².

Kasablar, kasablık hayvanları, satın aldıkları hayvan pazarına ve kasab dükkanlarının bulunduğu yere göre, İstanbul kadısı ve koyun emini marifetiyle belirlenmiş olan salhanelerde kesime verirler, böylece kasabın hangi salhanede kesim yapacağını belli olması, karışıklığı ve düzensizliği önlemiş olurdu. Her kasabın da yılda ne kadar kasablık hayvan satın alıp et olarak halka satacağı keseb defterinde kayıtlı olduğundan²³ her salhanede yılda ne miktar hayvan kesimi yapılacağı, İstanbul'a yapılan kasablık hayvan şevkindeki düzensizliklerde gözönüne alınarak önceden hesaplanabilirdi. Kasablık hayvan kesiminde elde edilen yan ürünlerden (deri, işkembe, baş gibi), ürünü kullanan esnafa hisse tayin edildiğinden, salhanede kesilen hayvan miktarının önceden bilinmesi önemli bir husustur. Meselâ, salhanelerin hemen yanında kurulan ve salhanede, kesilen hayvanın, derisini, "terbiye eden" dedbağhanelere, kesilen hayvan derilerinden hisse tayin edilmesi, yine başçı ve mumcu esnafına da kesilen hayvanın başından ve yağından

19 İKS., nr. 213, vr. 20b; Ahmet Refik, *Hicri On Birinci Asırda İstanbul Hayatı, Türk Tarih Encümeni Külliyyatı yay., İstanbul 1931, s. 30.*

20 "İstanbul kadısına" gönderilen Hicri H.1102 (Mayıs 1961) tarihli hüküm şöyle devam etmektedir. "... Ebülfez Sultan Mehmed Han Gazi... Yedikule haricinde bina ve ayasofya-i kebir camii şerifine vakf eylediği otuzüç bab salhane...", Ahmet Refik, *Hicri, Onikinci asırda İstanbul Hayatı, s. 7.*

21 GKS., nr. 191, vr. 610.

22 İKS., nr. 213, vr. 27.

23 İKS., nr. 213, vr. 30.

hisse tayin edilmesi²⁴, salhanelerde kesimi yapılacak hayvan miktarının önceden tahmin edilmiş olmasını gerektiriyordu.

Kasaplar, satın aldıkları hayvanların kesimini yaptıkları salhaneleri, ya kendileri kiralamakta, ya da salhane başkaları tarafından meselâ debbağlarca kiralanmakta²⁵, kasaplar da salhaneyi işletenlere kesim ücreti ödeyerek, satın aldıkları hayvanların kesimini yapmakta, kesimi yapılan hayvanlardan elde edilen yan ürünler de, ürünü kullanan esnaf için tayin edilen hisselerine uygun olarak kasaplar tarafından satılmaktaydı²⁶. Sonra da her kasap kendi etini, kesim yapılan salhaneden yine kendi kasap dükkânına nakletmekte, buradan da et, hayvanının cinsine göre ayrı ayrı tayin edilmiş câri et narhı üzerinden halka satılmaktaydı²⁷.

²⁴ GKS., nr. 311, s. 515.

²⁵ İstanbul Kadısına gönderilen Ramazan 1102/Mayıs 1691 tarihli hükmün şöyle devam ediyor; "...otuz üç bab salhane ve üçyüzaltmış bab debbağhane icare-i muacacele ile debbağlara icâr olunub..." Ahmet Refik, *Age.*, s. 7; GKS., nr. 311, vr. 515.

²⁶ GKS., nr. 191, s. 296; GKS., nr. 311, s. 134; aynı Defter, s. 515.

²⁷ GKS., nr. 190, s. 309; İKS., nr. 97, vr. 114a; İMS., nr. 154, vr. 32a.

